

„CARABUS VIOLACEUS L. VAR. WOLFI DEJ.“ ÉS TUDOMÁNYOS
AUTOKRATIA.

Kis-apsai Méhely Lajos áll. főreátlisk. tanártól.

Dejean ezelőtt 64 évvel közölte a Wolf-féle válfaj leírását,¹⁾ mely azóta napjainkig érintetlenül megállotta helyét az irodalomban. Az utóbbi időben azonban oly tünetek merültek fel, melyek nagyon időszerűvé teszik azt a megcsontosodott régi felfogást, az objectiv kritika világánál, kissé modern szellemben szellőztetni.

Az első lökést Ormay Sándor, akkori nagy-szebeni állam-fő-gymnasiumi tanár, egy 1888-ban megjelent, kritikai jegyzetekkel ellátott enumeratiója²⁾ adta meg, melynek 9. lapján ez olvasható: „Carabus violaceus L. v. Wolfi Dej. Ezen Carabus nálunk kétségkívül legközelebbi rokonaival tévesztetik össze. Az elősorolt lelet-helyekről (NSz, Rs, Sn, Pr, Kh, Ne, Tu, Szam.) származó jelentékeny készletemet épen ezen kérdés eldöntése végett Bécsbe küldtem Ganglbauer L. úrhoz és ő a violaceus L., valamint a v. cyaneolimbatus Krtz.-féle alakokat egyetlen egy példányban sem ismerte fel. Bielznek a violaceus- és v. cyaneolimbatusra vonatkozó adataiban határozottan kételkedem.“

Néhány év óta bogárgyűjtéssel is foglalkozván, a C. violaceus számos erdélyi példánya jutott kezeim közé, melyeket Dr. Seidlitz György nagybecsű munkája³⁾ alapján meghatározva, úgy találtam, hogy a Brassó melletti Keresztényhavason gyűjtött példányok a violaceus L., egyéb lelőhelyekről származó alakjaim pedig a v. Wolfi Dej.-féle válfaj leírásával egyeznek meg s miután meghatározásaimat

¹⁾ Spécies generales des Céleoptères. Paris. 1826. II. köt. pag. 134.

²⁾ Adatok Erdély bogárfaunájához. Nagy-Szeben, 1888.

³⁾ Fauna Transsylvanica. Königsberg, 1882. I. és II. füzet. p. 8.

br. Hopffgarten Miksa úr szakszerűen felülvizsgálta és helyben hagyta, erre kiadott enumeratiombangy írtam ¹⁾ í: „*C. violaceus* L. Brassó mellett a Keresztényhavason (M²⁾. Ormay Sándor (Id. mű, 9. lap.) kétségbe vonja *Bielz*nek a *violaceus* L.-re vonatkozó adatait; én azonban Brassót és környékét illetőleg megerősíthetem azokat.“

Eme kijelentésem nagyon rosszul eshetett Ormay úrnak, mert 1890. évi október 19-én kezeimhez jutott újabb értekezésében ³⁾ kiméltetlenül nekem ront s a 14. lapon szememre veti, hogy én vele szemben állást foglaltam, holott ennek szüksége fenn nem forgott, mert ő „e *Carabus*nál *Bielz*nek esetleg Brassó vidékére vonatkozó adatait egy szóval sem érintette.“ Itt meg kell jegyeznem, hogy E. A. *Bielz* érdemes faunájában ⁴⁾ a *C. violaceus* L.-t csakugyan elősorolja Brassóból s ha valaki e körülményt Ormay úr fentidézett szavaival egybeveti, be kell látnia, hogy az én „állásfoglalásom“ egyenesen az ő állításából folyó logikai kényszerűség volt.

Gyűjtéseimet tovább folytatva s hova-tovább nagyobb és Erdély nagyon különböző vidékeiről származó anyag felett rendelkezve, mindinkább beláttam, hogy a v. *Wolfi* Dej.-féle válfaj tarthatatlan s hogy első sorban is *Dejean* eredeti leírása nem elegendő alap a v. *Wolfi* különválasztására.

Ugyanis *Dejean* eredeti leírását, mely szerint „a v. *Wolfi* a *violaceus*nál kissé nagyobb; nyakpaizsa hátsó szögletei nyujtottabbak s hegyesebbek, noha nem annyira, mint a *C. Germani*nál; szárnyfedői szélesebbek és domborúbbak s ezek szemerkei kissé gyengébbek, miért is a szárnyfedők simábbaknak látszanak“ — pontról-pontra meg lehet czáfolni. Tetszés szerinti mennyiségben gyűjthetünk a *violaceus*nál kisebb alakokat, nemkülönben, melyeknél a nyakpaizs hátsó szögletei — épen ellenkezőleg — rövidebbek s tompábbak; számos példányt gyűjtöttem, melyeknél a szárnyfedők aránylag még keskenyebbek, mint a *typicus violaceus*nál s a melyek szemcsézése csaknem oly érdes, mint a *typicus poroszországiaké*; — csupán az az egy különbség válik be, hogy a mi erdélyi *violaceus*aink szárny-

¹⁾ Adatok a Barczaság bogárvilágának ismertetéséhez. Orv. term.-tud. Értesítő 1889. p. 196.

²⁾ Sajátkezű gyűjtésem.

³⁾ Újabb adatok Erdély bogárfaunájához. Budapest 1890.

⁴⁾ Siebenbürgens Käferfauna. Hermannstadt 1887. p. 15

fedői csaknem mindig domborúbbak; persze e tekintetben is nagy az ingadozás.

Ezen tapasztalataim alapján arra a meggyőződésre kelle jutnom, hogy legezélszerűbb volna a v. Wolffi Dej.-féle változatot — minden bonyodalom kikerülése végett is — egészen elejteni, minek kifejezést is adtam „Újabb adatok Erdély s különösen a Barcaság bogárvilágának ismeretéhez“ czimű dolgozatomban, melyet f. évi május 20-án terjesztettem be a kolozsvári múzeum-egylethez.¹⁾

Ezzel az ügyet magamra nézve befejezettnek tartottam s ha most újból szóba hozom, erre Ormay úr legújabbban megjelent értekezése készlet, mely 14—24. lapjain új szempontok szerint tárgyalja a violaceus L. s v. Wolffi Dej. között állítólag fennálló különbségeket végül pedig abban állapodik meg, hogy Erdélyben s valószínűleg széles Magyarországon is, csak a v. Wolffi Dej. fordul elő.

Erre vonatkozólag egyszerűen kijelentem, hogy Ormay úr álláspontja merőben téves. Indokaim a következők:

Az általa legújabbban föllállított, legfőbb, t. i. a testalakban nyilvánuló különbséget, mely szerint a violaceus „alakja egyenletesen és nyilván hosszabbra nyúlt, a vállaknál ép oly széles, mint a test közepében és utolsó harmadában; bizvást egyenközűnek mondható, míg hátul tompára van lekanyarítva“ a v. Wolffi pedig „vállán legkeskenyebb, innen hátrafelé lassankint szélesbül és a test utolsó harmadában éri el legnagyobb szélességét; így inkább a tojásdad alakot közelelti meg, míg teste hátúl jelentékenyen hegyesebb szöglet alatt csúcsosabbra nyúlik ki“ — általános érvényű jellegül nem fogadhatom el. Megengedem, hogy ez a diagnosis kisebb-nagyobb mértékben számos példányra ráillik, de viszont sokra nem talál. A kezeim közt levő typicus violaceus (melyet Ganglbauer úr szivességéből bírok, tehát bizonyára nem kikeresett példány,) szárnyfedőinek külső szélei nem mondhatók „bizvást egyenközűeknek“, a mennyiben szárnyfedői a vállak mögött 8.5 mm. szélesek, innen szemlátomást szélesednek s valamivel közepük mögött érik el legnagyobb szélességüket (9.5 mm.), a harmadik harmad kezdetén már csak 9 mm. szélesek, azután pedig rohamosan keskenyednek tompán lekanyarított végük felé. Ebből világosan kitünik, hogy az én typicus poroszországi violaceusom szárnyfedőinek külső

¹⁾ Azóta megjelent e folyóirat 1890. évi III. füzetében.

szélei két, egymás felé convergáló (egészben tojás-alakot képező) görbe vonal által vannak megadva, melyek egyenközűeknek semmikép sem mondhatók. Az Ormay úr által adott leírás tehát az én *violaceusomra* nem talál, ellenben igenis ráillik a v. *Wolfi*-ra vonatkozólag adott leírása s rajza; tehát az én poroszországi *violaceusom*, melyet Ormay úr is elismer *typicus violaceusnak*, ugyancsak az ő *diagnosisa* szerint: v. *Wolfi* Dej. volna. Ime ilyen zsákutczába vezet az Ormay úr új *diagnosisa*.

Ez azonban a *diagnosisnak* csak egyik oldala, van még egy másik.

A Keresztényhavason (Brassó mellett) több példány egymással alakra nézve teljesen megegyező *violaceust* gyűjtöttem.¹⁾ Ezek egyike a szárnyfedők első harmadában, a vállak mögött 8.33 mm. széles, legnagyobb szélessége pedig 8.66 mm.; ez esetben tehát a szárnyfedők külső széleinek „egyenközűsége“ mindössze $\frac{30}{100}$ mm.-nyi csorbát szenved, vagyis sokkal inkább mondhatók egyenközűeknek, mint *typicus poroszországi violaceusomnál*, hol az elhajlás, ugyanazon hosszúság mellett: 1 mm. Ezek a *Carabusok* tehát, melyeket Ormay úr személyesen látott és v. *Wolfi*-nak tart, ismét az ő *diagnosisa* szerint *C. violaceus L.* volnának.

Tartózkodom minden felesleges megjegyzéstől, hanem ezek alapján egyszerűen constatálom, hogy az Ormay úr újabb leírása a *Dejean*-féle eredeti leírásnál sem nem szerencsésebb, sem nem helyesebb. Egy előnyét azonban nem akarom elvitatni, nevezetesen azt, hogy a v. *Wolfi* Dej.-féle válfaj (?) elejtését logikai kényszerűséggé avatja.

Mindezek daczára sem lehetetlen, hogy Ormay úr továbbra is ragaszkodni fog eddigi felfogásához; miért is szabadjon legutóbbi értékezésében elősorolt bizonyító okait egyenkint taglalnom.

1. Ormay úr összes hazai készletét *Ganglbauer L.* úr vizsgálta felül s még 1887-ben „alles v. *Wolfi*“ néven került vissza.

2. Az én, *Ganglbauer* úr kezein is megfordult brassóvidéki *Carabusaimra* vonatkozólag *Ganglbauer* úr e szavakkal válaszolt Ormay úrnak: „Die Kronstädter Caraben sind „v. *Wolfi*“, oder stehen diese am nächsten.“

E két érvet azonban maga *Ganglbauer* úr teszi illuzoriussá, ki hozzám intézett leveleiben e tárgyról következőkép nyilatkozik:

¹⁾ Kettő ezek közül a kolozsvári múzeum-egylet birtokában van.

„Bezüglich der Auffassung des *C. violaceus* musste ich mich wieder auf den Standpunkt Suffrian's und Schaum's stellen und *purpurascens*, *piceus*, *Germari*, *Neesi*, *azurescens* und *aurilimbatus* als locale Rassen ein und derselben Art untereinander verbinden.“ Ha tehát Ganglbauer úr, kire Ormay úr is mint elsőrangú tekintélyre hivatkozik, az eddig jó fajok gyanánt szereplő alakokat is csak helyi fajták gyanánt értelmezi, indokolt volna-e e fajták valamelyikének még inkább localis természetű abberatióit válfaj gyanánt elkülöníteni? — főkép ha az elkülönítés amúgy sem sikerül kielégítőleg?

Ganglbauer úr különben még ezeket is mondja: „Übrigens ist var. *Wolfi* schwer zu präcisiren“ — majd ismét így ír: „Mit norddeutschen *violaceus* verglichen, welche fast sämtlich ziemlich matte Flügeldecken besitzen (Dejean gibt an: élytres un peu opaque), erscheinen die siebenbürgischen *violaceus* im Allgemeinen glatter und können aus diesen Gründe als var. *Wolfi* betrachtet werden, während etliche Ihrer Stücke gerade dem typischen *violaceus* in der Sculptur der Flügeldecken gleichen.“

Az idézett kijelentésekben nyilvánvaló határozatlanság lappang, a miből részemről csak annyit tudok kiolvasni, hogy Ganglbauer úr egyelőre nem akar a v. *Wolfi*-hoz hozzányúlni, de maga is érzi annak gyöngéit, mit különben már sokkal határozottabban fejeznek ki eme — más alkalommal írt — szavai: „v. *Wolfi*, — schwer zu haltende Varietät des *violaceus*.“

Ezekből még az is látszik, hogy Ganglbauer úr a két alak megkülönböztetését egyedül a szárnyfedők sculpturájára alapítja (noha ezt is csak föltételesen teszi); már pedig erre csakugyan nem lehet építeni s Ormay úr is úgy van meggyőződve, hogy „a szemerkék szerint való jellegzés elejtendő, mert megkülönböztetés alapjául nem válik be.“ Maga Ormay úr fejt ki, hogy a szemeszés megítélése egyéni felfogás dolga s különben is az ivartól függ, mit magam is aláírok (azzal a hozzáadással, hogy a mi finomabban szemesézett, az simább, s így fényesebb is és nem megfordítva, mint Ormay ur mondja); de ha ezt az utolsó ismérvet is elejtjük, megszűnik a különválasztás minden alapja.

3. „Dejean a v. *Wolfi*-féle válfajt Magyarországból idézi, míg a *violaceus* L. szerinte és irányadó entomologusok szerint Észak-

Európára szorítkozik⁴ — mondja tovább Ormay úr. Dejean azonban a válfaj felállításánál — úgy látszik — csak a végleteket állította szembe, vagy talán nem is rendelkezett átmeneti alakokkal; a mi pedig az ő utána következő irányadó entomologusokat illeti, nem mindenki volt vele egy véleményen; — így a *C. violaceus* L-t hazánk bűvárai szelvében említik.

Hogy csak a nevezetesebbek közül idézzek: Frivaldszky János: Orsova, Mehádia és Korniareva vidékéről¹⁾, Dr. Horváth Géza: a szádellői völgyből, a dernői Somhegyről²⁾ s a magas Tátrából³⁾, Hermann Ottó a Mezőségről⁴⁾, Kirchsberg Oszkár ugyan csak a Mezőségről ismerteti stb.

Az itt idézett munkák kivétel nélkül újabb keletűek: a Dejean-féle var. *Wolfi* leírását bizonyára valamennyi szerző ismerte s még sem él vele egy sem. Lehetséges, hogy Ormay úr e munkáknak nem concedál bizonyító erőt, a mennyiben a szerzők egynémelyike nem foglalkozott kizárólag bogarászattal, a mit Ormay úr — úgy látszik — a megbízhatóság criteriumának tart; — ez az esetleges ellenvetés azonban, — mely lehet, hogy Ormay úr szemében engem is disqualicál, mert nem tagadom, hogy a nagy természet egyéb csoportjaival legalább is ép oly behatóan foglalkozom, mint a bogarakkal — legalább Frivaldszky János úrra nézve teljesen elesik, kinek tekintélye előtt — úgy hiszem — Ormay úr is meghajlik.

4. Ormay úr súlyt fektet arra, hogy ő a *violaceus* idevaló példányait csereösszeköttetéseknek ápolása közben „v. *Wolfi* név alatt általán elismert szakférfiaknak már a szélrózsa minden irányában szétküldte és helyreigazítás senkitől sem érkezett.“ Ezt bizonyítékul nem lehet elfogadni, mert nem ritka eset, hogy bizonyos fajok a legelső szaktekintélyek gyűjteményeiben évtizedekig elállnak meg nem felelő elnevezés alatt, míg valamely alkalmi felszólalás beható vizsgálatra s így a tévedés felderítésére vezet.

1) Álattani kirándulásaim Orsova, Mehádia és Korniareva vidékein. A magyar orv. és term. vizsg. XVI. nagygyűlésének munkálatai. Budapest, 1873. p. 205.

2) A tornai hegység téhelyröpüinek rendszeres névjegyzéke. A magyar orv. és term. vizsg. XV. nagygyűl. munk. Pest, 1872. p. 222.

3) A Magas-Tátra téhelyröpüi. Ugyanott XIV. nagygyűl. Pest, 1870. p. 301.

4) A Mezőség II. Az erd. muz. egyl. évk. Kolozsvár 1872. VI. köt. p. 62.

5) Catalogus Coleopterorum Transsilvaniae. Ugyanott 1870. V. köt. p. 74.

5. „A mennyiben Dejean a diagnosist helyesen állította fel, az ő észleletét tetszés szerinti magyarázattal bővíteni, vagy pedig egy területen előforduló hímek és nőstényekre ellentétképen kitégítani — legalább is önkényes eljárásnak volna bélyegezhető. Így hangzik Ormay úr érvelésének utolsó és leggyengébb pontja. Dejean diagnosistát maga Ormay úr veti el, midőn a Dejean említette jellegeket hallgatással mellőzi, a szemcsék szerinti megkülönböztetést elejtendőnek nyilvánítja. Épen ő az, a ki Dejean észleletét nemcsak tetszés szerinti magyarázattal bővíti, hanem egészen átalakítja, a mennyiben a szárnyfedők külső peremének lefutására alapítja a megkülönböztetést. Ez utóbbi tényben nem látok semmi megróni valót, mert miért ne volna szabad a régebbi autor leírását kibővíteni, átalakítani, sőt teljesen elvetni, ha annak helytelensége felől meg vagyunk győződve; csak az a különös, hogy Ormay úr ezt önkényes eljárásnak tartja és mégis követi.

Ormay úr érveinek mindegyikére megfelelővén, — úgy vélem — sikerült kimutatnom, hogy a v. Wolfffi Dej.-féle válfaj tarthatatlan. — Már az erdélyi violaceusok között is nagyon eltérő alkotású állatokra bukkanunk s így csak természetes, hogy a távol poroszországiak még inkább különböznek a mieinktől. Ez bizonyára minden fajnál így van, mert egy bizonyos vidék éghajlati s talajviszonyai a vegetáció minősége s az életfeltételek közötti egyéb vonatkozások, hosszú idő alatt, minden fajra rásütnek bizonyos — majd élesebben, majd kevésbé szembeszökően nyilvánuló — bélyeget, mely távol fekvő vidékek ugyanazon fajától megkülönbözteti. E végletek nagyon elütők lehetnek; azonban ugyanazon fajhoz tartozó egyedeket nagy elterjedési terület számos pontjáról összegyűjtve, a véghatárokon élő alakok ellentétei között folytonos átmeneteket fogunk találni. Ugyanez az eset áll fenn a *C. violaceus*-ra nézve is; engem legalább az erdélyi példányok meggyőztek róla, hogy számos átmenet vezet át az észak-európai törzsalakhoz. Nem tartanám tehát a tudomány mai álláspontjával összegyűjtethetőnek, ha kisebb elterjedési körök localis alakjait, az egész lánczolatból önkényesen kiragadva, önálló válfajok gyanánt szerepeltetnők.

A systematika is csak úgy fog a mai tudományos szellem megkövetelte úton haladni, ha nem vadász folytonosan új fajokra és válfajokra, hanem hozzálát az eddig ismeretesek megrostálásához, vagyis megállapítván a már ismeretes fajok elterjedési körét s pontosan egy-

bevetve az egy fajhoz tartozó alakoknak különböző vidékekről származó sorozatait, azokon kimutatja a természeti változásokat. Ilyen irányu, intensiv munkásság révén persze sok „jó“ varietas és faj hamarosan az árnyékvilágba költöznek, de a systematika levetné mai merev és valótlan bilincseit s a fajok alkalmazkodás szülte változásai és a rokonság kellő megvilágítása által, híven tükröztetné vissza a természet törvényeit.

Mindezek alapján kijelentem, hogy az erdélyi violaceusokat az északeurópai *Carabus violaceus* L. fajhoz tartozónak tekintem s a var. *Wolffi* Dej.-féle fajváltozatot — mint legfeljebb bizonyos *localis* alakoknak megfelelőt — törlendőnek tartom.

* * *

Örömemre szolgált egy vitás — habár csekély jelentőségűnek látszó — kérdés tisztázásához személyes tapasztalatok révén hozzájárulhatni — s itt le is tehetném a tollat, ha Ormay úr megelégedett volna a tárgyilagos kritikával és nem illet vala — egész coleopterológiai tevékenységemet lealázó — gúnnyal és gyanúsítással, melyet hallgatással tűrnöm lehetetlen.

Ormay úr a *Drimeotus Ormayi* Reitt. nevű *Silphida* czime alatt¹⁾ kifejtvén, miként küldte ő Reitterhez ezt a *Fenichel* Samu találta bogarat, azon okból közli Reitter diagnosisát, mely a „*Deutsche entomologische Zeitschrift*“ 1889-iki évfolyamában jelent meg, mert „a *D. E. Z.* nálunk kevés gyökeret vert, sőt mint alább (19. pont alatt az *Alexia* Reitteri-nél) kiderül, még bogarászattal irodalmilag (!) is foglalkozó egyének előtt is ismeretlen.“

Az a „bogarászattal irodalmilag (!) foglalkozó egyén“ szerény magam volnék, a ki elköttem azt a nagy bünt, hogy az Ormay úr által leírt *Alexia Reitteri* nevű bogarat — Dr. Seidlitz György nyomán — azonosítottam az *A. pilifera* Müll. fajjal, holott Reitter már 1888-ban e két *Alexi*át nemesak elválasztja, de egymástól behatóan meg is különbözteti²⁾ s ugyanő 1889-ben Dr. Seidlitz műve egyik részét illető kritikájában igazat ad Ormay urnak.³⁾

¹⁾ Újabb adatok Erdély bogárfaunájához. Budapest 1890. p. 44—46.

²⁾ Uebersicht der Arten der Coleopterengattung *Alexia* Steph. stb. Wiener entom. Zeitg. 1888. p. 322—327.

³⁾ Bemerkungen u. Bericht. zu den *Clavicornien* stb. Deutsche entom. Zeitg. 1889. p. 307.

Hát ez, ha úgy fogjuk fel a dolgot, hogy mikor enumerációmban¹⁾ így irtam: „*Alexia pilifera* Müll. (Reitteri Ormay). Zazoni völgy. Dongókő. (D)“, ezáltal Ormay úr babérjait akartam megnyírni, csakugyan nagy bűn; valójában pedig oly dolog, melyért nem is engem érhet a vád, mert a zárójelben álló (D) betű kitünteti, hogy ezt az adatot Deubel Frigyes barátomnak köszönöm. Én az ő adatait rendesen jóhiszeműleg vettem fel enumerációmba s az ő meghatározásait csak előttem gyanus esetekben vizsgáltam felül személyesen. Nem tehetek róla, ha ez esetben nem láttam bökkenőt, mert dr. Seidlitz munkájának 2 kötetében — melyet 1889. május elején kaptam kezemhez, tehát oly időben, midőn dr. Seidlitz már tudott Reitter 1888-ban megjelent értekezéséről — olvasám, hogy az *Alexia pilifera* Müll. is A. Reitteri Ormay között nincs különbség²⁾ és így én csak teljes jóhiszeműséggel követtem dr. Seidlitzet. Reitter 1889-ben megjelent helyreigazítása pedig reám nézve későn érkezett, mert — mint a t. szerkesztőség bizonyíthatja — enumerációm már május végével beterveztetett volt s így Reitter helyreigazítását tekintetbe nem vehettem.

Ormay úr továbbá szememre veti, hogy az *Amphycillis v. ferruginea* Sturm, *Callidium aeneum* Deg., *Orsodacna var. glabrata* Panz. és az *Anthonomus rectirostris* L. nevű bogarakat úgy tüntettem fel, mintha azok faunánkban való kimutatása az én „szorgalmas kutatásaimnak“ volna köszönhető, noha azokat már ő (1888-ban: Adatok Erdély bogár-faunájához cz. a. megjelent enumerációjában) megkülönböztetett nyomással ismertette.

Előre kell bocsátanom, hogy ez a vád részben igaz, nevezetesen teljes készséggel elismerem, hogy az *Amphycillis v. ferruginea* Sturm s a *Callidium aeneum* Deg. nála csakugyan előbb szerepelnek. De nem áll, hogy az *Orsodacna v. glabrata* Panz-t Ormay ur közölte volna előbb, a mennyiben egyáltalán nem is közölte, minthogy az ő, fentebb megnevezett enumerációja 47. lapján: „*Orsodacna v. glabrata* F. áll, tehát Redtenbacher³⁾ és a Heyden, Reitter, Weise-féle európai catalogus 191. lapjának tanúsága szerint egészen más bogár, mint az általam közölt *Orsodacna*

¹⁾ Adatok a Barczaság bog. vil. ism. Orv. term. tud. ért. Kolozsvár, 1889. p. 210.

²⁾ Fauna Transsylvanica. Königsberg III. IV. füz, 1889. p. 265.

³⁾ Ludwig Redtenbacher „Fauna Austriaca“ Wien 1874. 3. kiad. 2. köt. p. 438.

glabrata Panz. Az *Anthonomus rectirostris* L. tudtom- és akaratomon kívül jutott erdélyi új faj gyanánt a kolozsvári orvos-ter-mészettudományi Értesítő 1890. évi II. füz. 219-ik lapjára, mert kéz-iratomban a név alatt lévő aláhuzás keresztül volt húzva, mit a kézirat kivonatolója Kolozsvárott elnézett. Sajtóhiba az is, hogy L. helyett Fr. áll mellette, s ezen kár volt Ormay urnak annyira megbotránkozni, mert észrevehette, hogy ott ezen kívül még 14 sajtóhiba van,¹⁾ melyért a felelősséget nem vállalhatom el, mert a correcturát nem én végeztem.

Való tehát, hogy két esetben, Ormay úr által már előbb köz-öltt bogarat Erdélyre nézve újnak állítottam, de nagyon téved, ha úgy véli, hogy ezzel babérjainak csorbítására törekedtem (csakis úgy érthető a „szorgalmas kutatásomra“ vonatkozó epés megjegyzés), mert saját pra xis á b ó l tudhatná, hogy mikor az ember százakra terjedő fajok irodalmi revisióját végzi, a leggondosabb ügyelet mellett is megesik, hogy egy és más dolog elkerüli a figyelmet.

Ime Ormay úr figyelmét is kikerülte, hogy az általa Erdélyre nézve új faj gyanánt közölt²⁾ *Blechrus maurus* Sturm-t Kirchs-berg Oszkár már 1870-ben a *B. glabratus* Duft.-tól jól megkü-lönböztetve közölte Erdélyből.³⁾

2. A *Thectura* (*Dinaraea*) *arcana* Er. nevű fajt is Erdélyre nézve újnak mondja,⁴⁾ holott azt dr. Bálint Sándor ur már jun. 6-án ismertette nevemben az erd. muz.-egylet szakülésén.⁵⁾

3. Erdélyre nézve újnak mondja a *Hister 14-striatus* Gyll-t⁶⁾, holott ez J. Schmidt⁷⁾ és a Heyden, Reitter, Weise-féle cata-logus (p. 91.) tanúsága szerint faj gyanánt nem ismeretes.

¹⁾ Nehogy e sajtóhibák még több kellemetlenséget okozzanak, közlöm a helyreigazítást: *Carabus granulatus* L. (nem Fb.); *Tritoma fulvi-collis* var. *Deubeli*, Méhely (a mi ott kimaradt); *Rhagonycha testa-cea* L. (nem Fbr.); *Mordella v. 12-punctata* Ross. (ott kimaradt); *Mordellistena episternalis* (nem *opisternalis*); *Phyllobius betulae* L. (nem Fbr.); *Anthonomus rectirostris* L. (nem Fbr.); *Ceutorrhynchus nanus* (nem *Centorrhynchus manus*); *Acanthocinus costatus* (nem *socatus*); *Lema melanopa* L. (nem Fr.); *Adalia bipunctata* L.; v. *6-pustulata* L.; *Coccinella 10-punctata* L.; *Anatis ocellata* L. (helyett minde-nütt Fr.)

²⁾ Ujabb adatok Erdély bogárfaunájához. Bpest, 1890. I. p. 11. II. p. 9.

³⁾ *Catalogus Coleopterorum Transsilvaniae*. Erd. muz.-egyl. évkönyvei. Kolozsvár 1870. V. köt. p. 74.

⁴⁾ Ujabb ad. Erd. bog.-faun. Bp. 1890. I. p. 11.

⁵⁾ Erdélyre nézve új rovarfajok és fajváltozatok. Orv.-term.-tud. ért. Ko-lozsvár 1890. p. 219.

⁶⁾ Ujabb ad. Erd. bog.-faun. Bpest, 1890. I. p. 13.

⁷⁾ *Bestimmungs Tabellen d. europ. Colept. XIV. Histeridae*. Berlin, 1885. p. 17.

4. Ujnak mondja a *Triplax scutellaris* Charp-t,³⁾ noha már Bielz⁴⁾ v. *bicolor* Gyllh. név alatt, mely az előbbivel synonym,⁵⁾ Erdély 7 pontjáról ismertette.

5. Ugyanigy tesz a *Coccinella 10-punctata* L. v. *bimaculata* Pont.-al,⁶⁾ melyet már Bielz-nél⁷⁾ v. *bipustulata* Herbst synonym-név⁸⁾ alatt a kercezi hegységből találunk elősorolva.

A szakférfiak meg fogják tudni ítélni, hogy az efféle hibák csakugyan oly súlyos mulasztás számába mennek-e, mint a minő gyanánt Ormay ur a magaméit feltüntette; — de ha igen, úgy az ilyen hibák Ormay urnál — a ki kizárólag bogarász — kétszeres beszámítás alá esnek. Én a magam részéről az ilyen hibáknak nagyon csekély jelentőséget tulajdonítok, mert mindenikben feltételezek annyi tisztességet, hogy idegen tollakkal nem akar ékeskedni, s így a hiba csakis az illető akaratán kívül eshetett meg és elvégre is nem az a lényeges, hogy valaki előbb enumerálta-e ezt, vagy azt a fajt, hanem hogy csakugyan az-e?

Az Ormay úr megrovását szívesen eltűrném, ha megelégedett volna a tárgyilagos helyreigazítással s két csekély elnézésemre nem alapítja vala azt a lesújtó ítéletet, melylyel egész coleopterológiai (megengedem — nagyon szerény) működésemet pellengérré állítja, mondván:⁹⁾ „Ha Méhely úr feljegyzései között ilyen, némi pontosság révén könnyen elkerülhető symptomákra akadunk, az a dataira vont továbbbi következtetés is előtérbe tolul“.

Az eddigiekben összefoglalván mindazt, a mivel Ormay úr vádol, a szakkörök tárgyilagos ítéletére bizhatom annak eldöntését, volt-e Ormay urnak joga és alapja, ily lealázó conclusiót világgá eresztetni? Elég ok foglaltatik-e a fentekbiekben arra nézve, hogy valakinek — bármily szerény, de mindenesetre becsületes igyekezettel s nagy fáradsággal szerzett — irodalmi reputatióját könnyelmű kézzel elrombolni törekedjünk?

Én a magam részéről — már az elmondottak alapján sem concedálhatom ezt a jogot Ormay urnak; de annál kevésbé, ha a fajok

³⁾ Adatok Erd. bog.-faun. N.-Szeben, 1888. p. 26.

⁴⁾ Siebenbürgens Käferfauna. Hermanstadt, 1887. p. 38.

⁵⁾ Bestim. Tab. d. europ. Coleopt. Erotylidae von Ed. Reitter. Brünn, 1887. p. 8.

⁶⁾ Ad. Erd. bog.-faun. N.-Szeben. 1888. p. 51.

⁷⁾ Siebenb. Käferfauna. Hermannstadt, 1887. p. 80.

⁸⁾ Julius Weise „Bestim. Tab. II. Coccinellidae. II. kiad. Mödling, 1885. p. 35.

⁹⁾ Ujabb adatok Erdély bogárfaunájához. Budapest, 1890. p. 54.

ama sorozatára gondolok, melyeket Ormay úr második enumerációjában, mint tévesen meghatározottakat, visszavon. ¹⁾

Nem akarok Ormay úr fegyvereivel élni, s nem következtek a fentebbiekből semmiféle symptomákra, csak szigorú meggyőződésemmek adok kifejezést, midőn kijelentem, hogy a ki az *Athous subfuscus* Müll., *Dorcadion Murrayi* Küst., *Monochammus saltuarius* Gebb., *Phytoecia ephippium* F. stb. fajok meghatározásában tévedni képes, annak nincs joga másnak ennél sokkal csekélyebb hibáit pellengérré állítva, rosszakaratu, gúnyos megjegyzésekkel kísélni.

Mi ketten ezen kérdést illetőleg végeztünk, mert hasonló színvonalon mozgó újabb támadások ellen nincs szándékomban védekezni; szabad legyen azonban végül arra is utalnom, hogy Ormay úr sokszor említett értekezésében dr. Cserni Béla úrnak is neki támad és számos, Gyulafehérvár környékére vonatkozó s az „Alsófehérmegyei tört., régészeti és term. tud. társ.“ 1888. és 1889-iki évkönyveiben közzétett adatát kétségbe vonja. Nem vagyok dr. Cserni úr prókátora, de az igazság érdekében ki kell jelentenem, hogy a dr. Bálint Sándor úr által is kétségbevonott ²⁾ *Orietes nasicornis* L. Erdélyben csakugyan előfordul; 1890. május 26-án az én jelenlétemben gyűjtött Biró István tanítványom egy pompás ♂ példányt Baróthon (Háromszék m.) s Bedő József ugyancsak odavaló tanítványom még egy másik kisebb ♂-et fogott ugyanott 1880. július 1-én.

A csajkó (*Lethrus apterus* Laxm.) előfordulását sem tartom kizártnak, mert ha a budai szőlőben közönséges (az ó-budai svábok „Schneider“-nek nevezik s mint veszedelmes szőlőpusztítót nagyon jól ismerik); miért ne fordulhatna elő Gyulafehérvár kiterjedt szőlőiben is? Az *Elater murinus* L.-ről nagyon jól tudja Ormay úr, hogy az *Lacon murinus* L. (mert hiszen így nevezte Fabricius a *Laporte* által később *Lacon* gyanánt különválasztott nemet); czéltalan dolog ilyen kicsiségeken fenakadni; nem különben az Erdélyből rég ismeretes fajokon, melyenek: *Molytes carinaerostri* Kst., *Lixus paraplecticus* L., *Carabus cancellatus* Ill.

Brassó, 1890. október 26.

¹⁾ Fentebbi értekezés, p. 32, 42, 42, 52.

²⁾ Észrevételek dr. Cserni Béla főgymn. tanár „Gyulafehérvár környékének faunája“ című két dolgozatára. Orv. term. tud. Ért. 1890. p. 101.